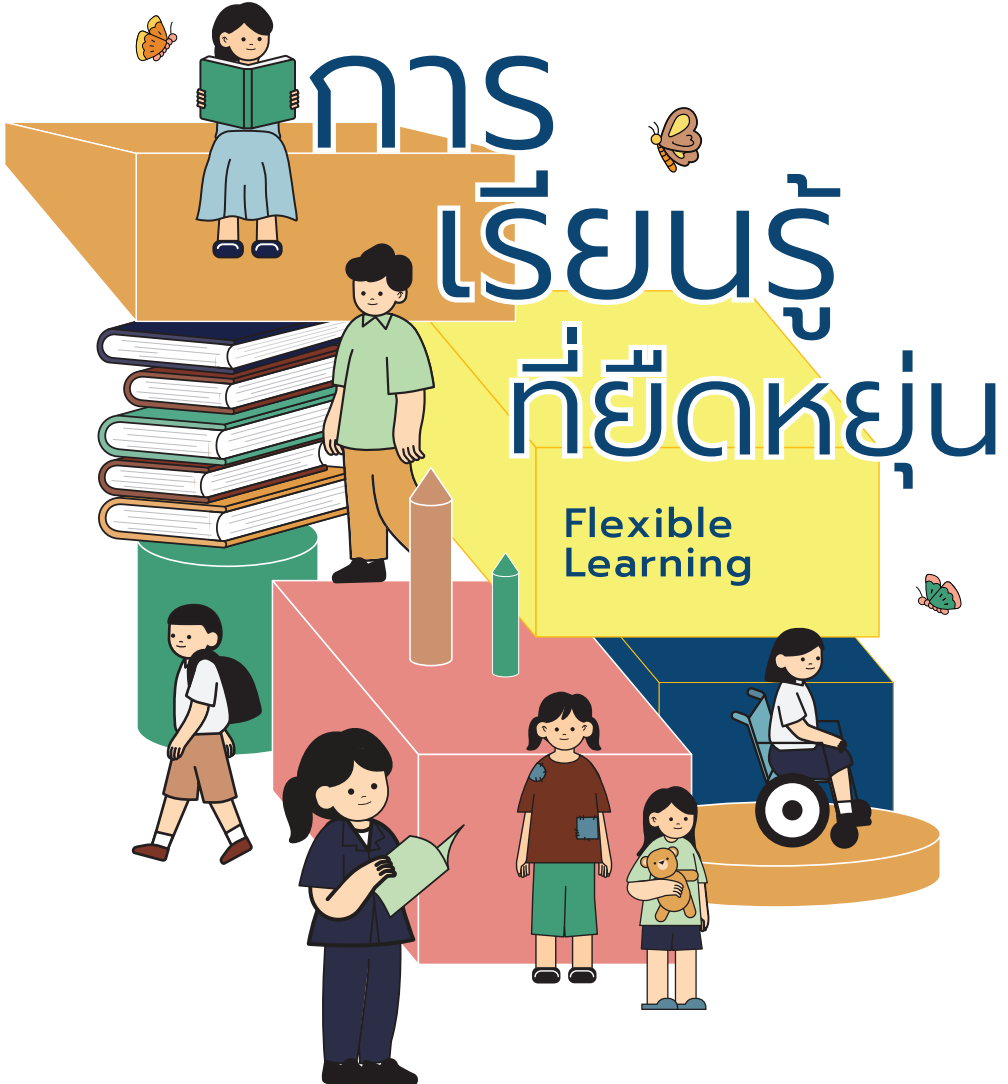


Mini
Book



การเรียนรู้
ที่ยืดหยุ่น

FLEXIBLE
LEARNING

การเรียนรู้ ที่ยืดหยุ่น เพื่อตอบโจทย์ชีวิต



ทำไมต้องยืดหยุ่น...

จากรายงานความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 2566 ของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) บ่งชี้ถึงสถานการณ์เศรษฐกิจไทยที่ยังไม่ฟื้นตัวเต็มที่จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และยังมีอัตราเงินเฟ้อเป็นตัวเร่งสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้รุนแรงยิ่งขึ้น รายได้ครัวเรือนมีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง เหลือเพียง 34 บาทต่อวัน ซึ่งน้อยกว่าเกณฑ์ความยากจนในระดับนานาชาติถึงวันละ 80 บาท

นอกจากนี้ ประเทศไทยกำลังเผชิญหน้ากับความท้าทายในการพัฒนา **“ทุนมนุษย์”** โดยจากการสำรวจล่าสุดพบว่า ทุนมนุษย์ในเด็กและเยาวชนวัยแรงงานตอนต้น อยู่ในระดับที่น่าเป็นห่วง ซึ่งในเด็กปฐมวัยมีทักษะการฟังลดลง ขณะเดียวกันเยาวชนวัยแรงงานตอนต้นยังสูญเสียความพร้อมด้านอาชีพ โดยมีการประเมินว่าเด็กจากครัวเรือนยากจนสูญเสียทักษะ (Skill Loss) ลงไปมากถึงร้อยละ 30-50 ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา

อ้างอิง: <https://research.eef.or.th/educational-inequality-report-2023/>

อีกทั้ง **บริบทแวดล้อมทางครอบครัวและสังคม** ได้เข้ามามีบทบาทต่อพฤติกรรม อารมณ์ และทัศนคติของเด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น พบว่าเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะกลุ่มที่มาจากครัวเรือนยากจนและยากจนพิเศษต้องเผชิญกับปัญหาทับซ้อนในหลายมิติ ดังนี้

- สภาพครัวเรือนที่เปราะบาง
- กักตักความคิดของผู้ปกครองในเรื่องการศึกษาและรายได้
- ปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิต
- ปัญหาทางสังคม อาทิ ยาเสพติด หรือการตั้งครุฑที่ไม่พึงประสงค์

ดังนั้น **กุญแจสำคัญของการแก้ปัญหาดังกล่าว** คือ การสร้างระบบนิเวศที่ดี และมีความยืดหยุ่นให้กับเด็กและเยาวชนที่ยากจนหรือด้อยโอกาส

แนวโน้มความเหลื่อมล้ำ ทางการศึกษา ปี 2567

การเติบโตทางเศรษฐกิจยังคงกระจุกตัว หนี้ครัวเรือนยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ส่งผลให้เด็กและเยาวชนในครัวเรือนยากจนหรือด้อยโอกาส มีความเสี่ยงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษา จำนวนสูงถึง 1.8 ล้านคน จากประชากรนักเรียนทั้งหมด 8.9 ล้านคน

ส่วนเยาวชนอายุ 15-24 ปี ที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา การจ้างงาน หรือการฝึกอบรม มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปัญหาเชิงสังคม ประกอบกับระบบการศึกษาและหลักสูตรที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงานได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องยกระดับการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่สามารถตอบโจทย์ผู้เรียน

อีกประเด็นสำคัญในมิติโครงสร้าง คือ การเปลี่ยนแปลงทางประชากรศาสตร์ (Demographic Transition) ประเทศไทยอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ อันเนื่องมาจากอัตราการเกิดลดลง

นอกจากนี้ ความเปราะบางของครัวเรือนมีแนวโน้มรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยพบว่า ครัวเรือนที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว และครัวเรือนแหงวงกลาง หรือข้ามรุ่น (เด็กอาศัยกับปู่ย่าตายาย) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และอาจส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ของเด็ก โดยเฉพาะด้านทักษะทางอารมณ์

อ้างอิง: รายงานประจำปี 2566 กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) <https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2023/06/EEF-AnnualReport-2566.pdf>



ยืดหยุ่นเพื่อใคร...

ชีวิตของเด็กและเยาวชนแต่ละคนมีความแตกต่างหลากหลาย ถูกหล่อหลอมและแต่งแต้มด้วยเรื่องราวหลายเฉดสีจากนิเวศรอบตัว บางคนเลือกได้ ขณะที่บางคนไม่ได้เลือก หรือไม่มีสิทธิเลือก แต่อย่างไรก็ตามโอกาสทางการศึกษาและโอกาสในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทชีวิต จะเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนทุกคนสามารถเติบโตได้อย่างมั่นคงและมีคุณภาพ

เด็กและเยาวชนด้วยโอกาส

เด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสจำนวนมาก กำลังเผชิญอุปสรรคการเข้าถึงการศึกษาทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดประเภทของเด็กเยาวชนด้อยโอกาสไว้ 10 ประเภท ดังต่อไปนี้

- 1. เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ)** เป็นบุตรหลานของคนยากจนที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ หรือครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี ครอบครัวอยู่รวมกันหลายคน รวมถึงเด็กในแหล่งชุมชนแออัดหรือเด็กจากครอบครัวที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลขาดโอกาสที่ได้รับการศึกษาและบริการอื่น ๆ
- 2. เด็กมีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด** ครอบครัวทั้งที่ติดสารระเหยหรือยาเสพติด และกลุ่มที่เสี่ยงต่อการถูกชักนำให้ประพฤติน่าไม่เหมาะสมจากการประกอบอาชีพผิดกฎหมาย
- 3. เด็กที่ถูกทอดทิ้ง** มารดาคลอดทิ้งไว้ รวมถึงเด็กที่พ่อแม่ปล่อยทิ้งให้มีชีวิตอยู่ตามลำพัง หรืออยู่กับบุคคลอื่น อาจมีสาเหตุจากการหย่าร้าง หรือขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู
- 4. เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ** ถูกล่วงละเมิดทางร่างกายหรือทางจิตใจ หรือถูกล่วงละเมิดในลักษณะต่าง ๆ จากบุคคลที่อยู่ใกล้ตัว ซึ่งมักจะมีความจิตใจไม่เป็นที่ปกติ
- 5. เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรง** หรือมีพ่อแม่เจ็บป่วย ซึ่งมักจะไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น
- 6. เด็กชาติพันธุ์** อาจมีปัญหาเกี่ยวกับการถือสัญชาติจนเป็นสาเหตุให้ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา หรือบริการอื่น ๆ รวมถึงการอยู่ในพื้นที่ห่างไกล
- 7. เด็กเร่ร่อน** ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งแน่นอน ขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตเสี่ยงต่อการประสบอันตราย
- 8. เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงาน** ก่อนถึงวัยอันสมควร ถูกนายจ้างเอาเปรียบ ไม่มีโอกาสได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม

9. เด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศ มีทั้งที่สมัครใจหรือถูกบังคับล่อลวง ชักจูงให้ขายบริการทางเพศ หรืออยู่ในสภาพที่เสี่ยงต่อการประกอบอาชีพดังกล่าว

10. เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เด็กที่กำพร้าตลอดจนเด็กที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ซึ่งต้องรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะตามมา

เพราะเด็กมีความต้องการต่างกับการศึกษาจึงต้องปรับตัวเข้าหาเด็ก

ปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ ทั้งปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ความยากจน การย้ายถิ่นฐานตามความจำเป็นของครอบครัว ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียน ปัญหาด้านสุขภาพและการดูแลพ่อแม่ที่เจ็บป่วย นักเรียนบางคนต้องทำงานแบ่งเบาภาระผู้ปกครอง จนสุดท้ายต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน กลายเป็นวงจรความยากจนที่ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น

ข้อมูลจากงานวิจัยโครงการโรงเรียนพัฒนาตนเอง (TSQP) ตั้งแต่ปีการศึกษา 2562 - 2566 พบผลการสำรวจสภาพปัญหาที่เด็กนักเรียนกำลังประสบอยู่ จำแนกนักเรียนกลุ่มเสี่ยงออกเป็น 9 กลุ่มปัญหา ได้แก่

- ปัญหาความยากจน
- ปัญหาครอบครัวแตกแยก
- ปัญหาถดถอยทางการเรียนรู้
- ความบกพร่องทางการเรียนรู้
- ปัญหาอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้
- ออกจากโรงเรียนกลางคัน หรือหลุดออกจากระบบ
- ปัญหาถูกกลั่นแกล้ง
- ความบกพร่องทางสติปัญญา
- ความบกพร่องทางภาษาและการพูด

การทำความเข้าใจสภาพปัญหาของเด็ก นับเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่จะนำไปสู่การออกแบบการศึกษาที่เหมาะสมกับความต้องการของเด็ก เป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถพาเด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาได้

อ้างอิง: <https://flexiblelearning.eef.or.th/about-flexiblelearning/>

เด็กเปราะบางทางการศึกษา

เป็นกลุ่มที่ชีวิตมีข้อจำกัดสูง ต้นทุนชีวิตต่ำ ขาดแคลนโอกาสหรือการปกป้องต่ำ ปัญหาความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับหลายฝ่าย ทำให้การแก้ไขปัญหาเป็นสิ่งที่ยากเกินกว่าเด็กจะแก้ไขได้ด้วยตนเอง หรือเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีรอยร้าวของชีวิต ซึ่งองค์ประกอบของการเป็นเด็กเปราะบางทางการศึกษา ประกอบด้วย

1. เป็นกลุ่มเด็กที่มีความอ่อนไหวจนถึงอ่อนแอกว่าคนปกติ
2. มีเงื่อนไขข้อจำกัดในชีวิตสูงกว่าคนปกติ
3. ภูมิคุ้มกันปกป้องทางสังคมต่ำกว่าคนปกติ
4. พร้อมจะหายไปจากโรงเรียน/สังคมได้ง่ายกว่าคนปกติ

สาเหตุของการหลุดออกจากระบบการศึกษา

สามารถวิเคราะห์ออกมาได้เป็น 6 ปัจจัยหลัก ที่มีผลกระทบโดยตรงกับการหลุดออกจากระบบการศึกษาของเด็กเปราะบาง ได้แก่

1. ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ทัศนคติส่วนตัวที่เห็นว่าการศึกษายังไม่ตอบโจทย์ของชีวิต มีข้อจำกัดด้านกายภาพ เป็นต้น
2. ปัจจัยจากครอบครัว เช่น ครอบครัวขาดความพร้อมในการส่งเสริมด้านการเรียน ทัศนคติของครอบครัว ครอบครัวมีปัญหาการเงิน มีความสัมพันธ์ที่เปราะบางภายในครอบครัว เป็นต้น
3. ปัจจัยจากโรงเรียน เช่น ปฏิเสธการรับเด็กเปราะบางเข้าเรียนเพราะเห็นว่าเป็นกลุ่มที่มีปัญหามากกว่าเด็กปกติ สภาพของโรงเรียนไม่เหมาะกับการมาเรียนของเด็กเปราะบาง



โรงเรียนละเลยสัญญาณความเสี่ยงการหลุดออกจากระบบของเด็กนักเรียน โรงเรียนยึดกรอบระเบียบอย่างตายตัว เป็นต้น

4. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เช่น ต้นทุนแฝงด้านการศึกษาสูง เช่น ค่าเดินทาง ค่าหอพัก ค่าสอนเสริม เป็นต้น ซึ่งสวนทางกับรายได้ของผู้ปกครอง โดยเฉพาะในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่ผู้ปกครองกลุ่มเหล่านี้มักเป็นกลุ่มที่ตกงาน/ขาดรายได้ง่ายกว่าคนปกติ

5. ปัจจัยด้านนโยบายและสิทธิสวัสดิการทางสังคม เช่น การจำกัดโควต้าหรือสิทธิในการให้บริการเพราะมีบุคลากรให้บริการจำกัด ค่าบริการทางการแพทย์หรือยาบางตัว ผู้ปกครองต้องแบกรับค่าใช้จ่ายเอง เป็นต้น

6. ปัจจัยสภาพแวดล้อม เช่น อาชญากรรมที่เกิดกับเด็กมีสูงขึ้น เด็กตกเป็นเหยื่อทางสังคมสูงขึ้น ขาดพื้นที่ปลอดภัยและเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ที่เปิดโอกาสให้เด็กเปราะบางทางการศึกษาเป็นเจ้าของในพื้นที่นั้น ๆ เป็นต้น

รูปแบบการหลุดออกจากระบบการศึกษา

แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่

รูปแบบที่ 1 หลุดออกจากระบบการศึกษาอย่างสมบูรณ์ คือ ถูกคัดชื่อออกจากระบบการศึกษา และไม่ได้รับการศึกษาต่อ หรือไม่สามารถติดตามได้

รูปแบบที่ 2 พักการเรียน คือ นักเรียนพักจากการเรียนในระยะหนึ่งโดยไม่ถูกคัดชื่อออกจากโรงเรียน สามารถกลับมาเรียนต่อได้เมื่อมีความพร้อม

รูปแบบที่ 3 การเปลี่ยนรูปแบบการศึกษา คือ นักเรียนยังคงศึกษาต่อเนื่อง แต่เปลี่ยนรูปแบบการศึกษาจากในระบบการศึกษาของ สพฐ. ไปเป็นรูปแบบอื่น ๆ

รูปแบบที่ 4 มีความเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษาสูง คือ มีความเสี่ยงสูงที่จะหยุดเรียนกลางคัน แต่ปัจจุบันยังไม่หลุดออกจากระบบ พบเจอได้ทั้ง 6 กลุ่ม คือ เด็กยากจน เด็กที่มีปัญหาทางการเรียน เด็กที่ประสบปัญหาสังคม เด็กชายขอบไร้สัญชาติ เด็กที่มีปัญหาจิตเวช ซึมเศร้า และเด็กพิการ

อ้างอิง: รายงานผลการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการสังเคราะห์สาเหตุการหลุดออกจากระบบการศึกษาของนักเรียนในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไข



เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา

ชีวิตเด็กกลุ่มนี้มีความยากและมีเหตุปัจจัยที่ซับซ้อน การออกแบบการเรียนรู้แบบเดิมใช้ไม่ได้อีกต่อไป พวกเขาต้องการกระบวนการเรียนรู้รูปแบบใหม่

ดังนั้นทางออกจะไม่สำเร็จรูป และต้องไม่มองปัญหาเชิงเดียว แต่เชื่อมโยงไปถึงนิเวศรอบตัว ศักยภาพ ความต้องการ ความแตกต่างหลากหลาย และออกแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและตอบโจทย์ชีวิตของเด็กและเยาวชนรายบุคคล จัดการศึกษาที่เชื่อมโยงตัวเด็กและเยาวชน สอดคล้องกับธรรมชาติ ไม่ใช่ความรู้เฉพาะรายวิชา ขณะเดียวกันเส้นทางการพัฒนาไม่จำเป็นต้องพาเด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา แต่เป็นการศึกษาที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับการประกอบอาชีพที่ยืดหยุ่น เชื่อมมัน จริ่งใจ เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักและค้นหาตัวเอง จนกระทั่งพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด

ฉะนั้น อาจต้องตั้งคำถามก่อนว่า ทำไมเด็กและเยาวชนจึงไปอยู่นอกระบบการศึกษา เป็นเพราะเด็กไม่เหมาะกับระบบ หรือระบบไม่เหมาะกับเด็ก หรือชีวิตของเขามีปัจจัยเงื่อนไขอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง

สเปกตรัม (Spectrum)

เป็นเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ลักษณะกลุ่มเด็กและเยาวชน เปรียบเสมือนธรรมชาติของปัญหาที่ทำให้เกิดเหตุสภาวะแตกต่างกัน และทางออกของการแก้ปัญหาเหล่านี้ก็ย่อมแตกต่างกัน



- **เดดสีฟ้า** คือ เด็กและเยาวชนในระบบการศึกษา
- **เดดสีเขียว** คือ เด็กที่อยู่ในโรงเรียน แต่เป็นเด็กหลังห้อง ตัวอยู่ในโรงเรียนแต่ใจอยู่ข้างนอก ไม่รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ซึ่งกลุ่มนี้มีความหลากหลาย บางคนต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว บางคนอาจเป็นเด็กกลุ่มเสี่ยงต่าง ๆ เช่น เสี่ยงหลุดจากระบบการศึกษา เสี่ยงที่จะเกิดอาชญากรรม
- **เดดสีส้ม** คือ เด็กที่มีโอกาสเสี่ยงที่จะเข้าไปสู่โลกที่เป็นสีเทา และโลกสีดำ
- **เดดสีแดง** คือ เด็กที่ปฏิเสธระบบโรงเรียน ด้วยเหตุนี้การทำงานกับเด็กกลุ่มนี้จึงต้องมีท่าทีและทักษะที่หลากหลาย มีความรัก ความเมตตา ความเข้าใจ การให้โอกาส รับฟัง เคารพ และเปิดกว้าง

สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องเป็นต่อพื้นฐานการทำงานและการออกแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา โดยเฉพาะเด็กกลุ่มเดดสีส้มและสีแดงเขาเป็น “ผล” จากปัจจัย เงื่อนไข ความจำเป็น หรือสถานการณ์บางอย่าง แต่พวกเขาไม่ใช่ “เหตุ”

อ้างอิง: รองศาสตราจารย์ ดร.ลือชัย ศรีเงินยวง ผู้อำนวยการศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล กล่าวในการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงข้อเสนอโครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ปี 2565



รองศาสตราจารย์ ดร.ลือชัย ศรีเงินยวง
ผู้อำนวยการศูนย์จิตตปัญญาศึกษา
มหาวิทยาลัยมหิดล

การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น (Flexible Learning) เปรียบเสมือนกุญแจสำคัญที่จะปลดล็อกศักยภาพของเด็กเยาวชนด้วยโอกาส โดยมอบโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียม เปิดให้เรียนรู้ด้วยวิธีการหลากหลายที่สอดคล้องกับเงื่อนไขชีวิต สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา (Anytime Anywhere) และได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง จนกระทั่งเกิดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต(Lifelong Learning)

นอกจากนี้ ยังเป็นแนวทางการศึกษาที่สอดคล้องกับการผลักดันขององค์การสหประชาชาติ (UN) ที่มองว่าเป็นวิธีช่วยให้ผู้เรียนสามารถกำหนดการเรียนรู้ของตนเองได้ ซึ่งจะช่วยสร้างการศึกษาที่ครอบคลุมภายใต้หลักการความยุติธรรม ความเสมอภาค และสิทธิมนุษยชน

สำหรับประเทศไทย นวัตกรรมการศึกษายืดหยุ่นจะช่วยให้ประเทศบรรลุเป้าหมาย Thailand Zero Dropout และทำให้ประโยค**“จากนี้ไปเด็กทุกคนต้องได้เรียน”** เกิดขึ้นได้จริง

**ยืดหยุ่น - เปิดกว้าง - ไร้ขอบเขต -
ตอบโจทย์ชีวิต - ไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลัง**

อ้างอิง: <https://flexiblelearning.eef.or.th/about-flexiblelearning/>

การเรียนรู้ ที่ยืดหยุ่น เพื่อตอบโจทย์ชีวิตทุกช่วงวัย



แม้ผลการวิจัยสำรวจทักษะความพร้อมของกลุ่มประชากรวัยแรงงานของประเทศไทย (Adult Skills Assessment in Thailand: ASAT) จะชี้ให้เห็นว่า เยาวชนและประชากรวัยแรงงานอายุระหว่าง 15 - 64 ปี กำลังเผชิญวิกฤตขาดแคลนทักษะพื้นฐานชีวิต (Crisis of Foundational Skills) อย่างรุนแรง

แต่แท้จริงแล้ว วิกฤตทักษะพื้นฐานชีวิตได้เริ่มก่อตัวขึ้นมาตั้งแต่ช่วงวัยที่เป็นเด็กเล็ก ทอยยสะสมความขาดทุนในทุนชีวิตมาอย่างต่อเนื่อง จนเข้าสู่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงาน

จากการสำรวจสถานะความพร้อมในการเข้าสู่ระบบการศึกษาของเด็กปฐมวัย (Thailand School Readiness Survey: TSRS) ซึ่งสถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (วสศ.) กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ดำเนินการร่วมกับคณะผู้วิจัย นำโดยรองศาสตราจารย์ ดร.วีระชาติ กิเลนทอง สถาบันวิจัยเพื่อการประเมินและออกแบบนโยบาย (RIPED) คณะเศรษฐศาสตร์ และคณะกรรมการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ได้ดำเนินการสำรวจความพร้อมในทักษะพื้นฐานด้านภาษา ด้านคณิตศาสตร์ และความจำใช้งาน (Working Memory) ของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 43,213 คน ครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศ ระหว่างปีการศึกษา 2562 - 2565

พบว่า เด็กปฐมวัยของไทยมีความพร้อมด้านความเข้าใจในการฟัง (Listening Comprehension) ในระดับที่น่ากังวล ประเด็นที่น่าสนใจจากผลการสำรวจข้างต้นอีกประการหนึ่งคือ เด็กปฐมวัยที่มาจากครัวเรือนยากจน มีแนวโน้มที่จะมีระดับความพร้อมในการเข้าสู่ระบบการศึกษาต่ำกว่า เด็กปฐมวัยที่มาจากครัวเรือนที่มีเศรษฐฐานะสูงกว่า โดยในทักษะด้านความเข้าใจในการฟัง (Literacy) ทักษะการต่อรูปร่าง และทักษะความจำใช้งาน (Logical Reasoning) ที่จะเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาทักษะในระดับที่สูงกว่า เช่น ทักษะการอ่าน การทำความเข้าใจข้อความ ทักษะทางคณิตศาสตร์ หรือทักษะทางดิจิทัล

วิกฤตดังกล่าวยังลุกลามไปยังระดับการศึกษาต่าง ๆ โดยในระดับประถมศึกษา บางส่วนมีทักษะการอ่าน การเข้าใจความหมายตามตัวอักษร และการตีความ รวมถึงการคำนวณ พื้นฐานต่ำกว่าระดับพื้นฐานที่เด็กในระดับชั้นดังกล่าวควรทำได้ โดยปัญหาดังกล่าวจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นในเด็กที่มาจากรั้วเรือนที่มีฐานะยากจน

หากพิจารณาในระดับมัธยมศึกษา จากผลการประเมินนักเรียนในโครงการประเมิน สมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) ในปี 2022 (พ.ศ. 2565) พบว่า นักเรียนไทยที่มี อายุ 15 ปี กว่า 2 ใน 3 มีทักษะการอ่านและทักษะคณิตศาสตร์ไม่ถึงระดับพื้นฐานที่เด็กในช่วงวัยดังกล่าวจะสามารถเข้าใจและมีส่วนร่วมกับสังคมได้อย่างมีความหมาย เช่น การเข้าใจ วัตถุประสงค์ในการสื่อสารของผู้เขียนในบทความ หรือการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ และกว่าครึ่งมีทักษะวิทยาศาสตร์ไม่ถึงระดับพื้นฐานในการเข้าใจ และอธิบายปรากฏการณ์ทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถพบได้โดยทั่วไป

วิกฤตทักษะนั้นไม่ได้จำกัดอยู่เพียงทักษะ Hard Skills หรือทักษะเชิงความรู้ หรือเชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมไปถึงทักษะ Soft Skills หรือทักษะทางอารมณ์สังคม ที่จำเป็นต่อการทำงานในโลกยุคปัจจุบันอีกด้วย

อ้างอิง: <https://www.eef.or.th/article-asat-140524/>

นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เพื่อตอบสนองวิถีชีวิตวัยเรียน

ท่ามกลางความหลากหลายและความแตกต่างของความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนกำลังเผชิญ กับปัญหาและความเหลื่อมล้ำ ทำอย่างไรให้การศึกษาสิ้นไหลลงไปสู่วัยเด็กได้อย่างสอดคล้อง เหมาะสมกับบริบทและสิ่งที่เขาต้องการ เพราะหากเด็กได้รับโอกาสและได้รับการศึกษาที่ดี จะทำให้เขาสามารถเปลี่ยนคุณภาพชีวิตจากความแร้นแค้นยากจนไปสู่ชีวิตที่ดีขึ้นได้

การออกแบบการศึกษาจึงไม่ควรมีลู่เดียว ในทางกลับกันเด็กทุกคนสามารถเก่งได้ ในสิ่งที่เขานัก เพราะฉะนั้นการศึกษาในระบบโรงเรียนอาจไม่ใช่ทั้งหมดของการศึกษา แต่เป็นเพียงจุดเริ่มต้นให้เด็กมีความรู้ มีทักษะบางอย่าง เช่น อ่านออกเขียนได้ โดยมี การเรียนรู้ระบบอื่น ๆ เข้ามาผสมผสานเติมเต็มให้การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตอบโจทย์ชีวิต เขามากขึ้น

อ้างอิง: <https://community.eef.or.th/wp-content/uploads/2024/04/FINAL-Learningbydoing-vol3.pdf>

1 โรงเรียน 3 รูปแบบ

การบริหารจัดการศึกษาที่รวม (1) การศึกษาในระบบโรงเรียน (2) การศึกษานอกระบบ และ (3) การศึกษาตามอัธยาศัย เข้าด้วยกัน โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน นักเรียน และชุมชน เด็กสามารถเลือกเรียนวิชาที่สนใจเพิ่มเติมจากการเรียนปกติ

- มีความยืดหยุ่นในการจัดการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับความแตกต่างและปัญหาของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพให้เหมาะสมกับวัย และสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง
- สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 ที่ระบุว่าการจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งหมด และสามารถเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ทั้งจากสถานศึกษาเดียวกันหรือต่างกัน รวมทั้งการเรียนรู้นอกระบบ การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์ทำงาน

โดยทั้ง 3 รูปแบบนี้ฉายให้เห็นว่า เด็กเรียนที่ไหนก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นที่บ้าน ที่โรงเรียน สำหรับตัวแบบของการขับเคลื่อนแนวคิด 1 โรงเรียน 3 รูปแบบนั้น จังหวัดราชบุรีเป็นพื้นที่แรกที่เริ่มต้นใช้แนวทางนี้ และมีการขยายผลไปยังโรงเรียนอื่น ๆ ต่อไป

อ้างอิง: <https://flexiblelearning.eef.or.th/1school3systems/>



ธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank)

ระบบที่สามารถเก็บสะสมหน่วยกิตหรือผลการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ เช่น การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย ประสบการณ์การทำงาน การฝึกอบรม การทดสอบ และการประเมินผล

ระบบนี้มีประโยชน์ในการรับรองคุณวุฒิการศึกษาระดับสูงขึ้นไปและช่วยต่อยอดในการทำงานเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ ยกระดับคุณภาพชีวิต มีงานทำ และมีรายได้ที่สูงขึ้น

- **เทียบโอนได้:** นำผลการเรียนรู้ เช่น ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ การทำงาน การฝึกอบรม การทดสอบและการประเมินมาเทียบโอนกันได้
- **สะสมได้:** นำผลการเรียนรู้ ความสามารถ และสมรรถนะมาเทียบหน่วยกิตและสะสมในคลังหน่วยกิตได้ตามหลักเกณฑ์
- **พัฒนา/เปลี่ยนได้:** บุคคลที่ต้องการพัฒนาความรู้และสมรรถนะเฉพาะทางหรือต้องการเปลี่ยนอาชีพ สามารถเข้ารับการศึกษาจากหน่วยงาน หรือหลักสูตรที่ได้รับการรับรอง
- **ไม่มีเงื่อนไขเวลา:** ลงทะเบียนเรียนและสะสมหน่วยกิตได้ตลอดชีวิต โดยไม่มีเงื่อนไขของระยะเวลาในการสะสมและระยะเวลาในการศึกษา
- **ลงทะเบียนได้มากกว่า 1 แห่ง:** สามารถลงทะเบียนและสะสมหน่วยกิตในสถาบันการศึกษามากกว่า 1 แห่ง และสะสมหน่วยกิตในคลังหน่วยกิตจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และประสบการณ์ส่วนบุคคล

อ้างอิง: <https://flexiblelearning.eef.or.th/creditbanksystem/>

โรงเรียนมือถือ (Mobile School) เข้าเรียนไม่ได้ให้โรงเรียนไปหา

ด้วยเหตุผล ความจำเป็น และสภาพปัญหาที่หลากหลาย ทำให้เด็กและเยาวชนจำนวนล้านคนต้องหลุดจากระบบการศึกษา หนึ่งในทางออกสำคัญของปัญหานี้คือ **การศึกษายืดหยุ่น ตอบโจทย์ชีวิต กสศ. จึงริเริ่ม “Mobile School เข้าเรียนไม่ได้ ให้โรงเรียนไปหา”** โครงการเชิงรุกที่จะพา **“การเรียนรู้” “วุฒิการศึกษา”** ไปให้ถึงเด็กและเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษาในพื้นที่ทั่วประเทศ โดยความร่วมมือของ กสศ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้โดยสถาบันทางสังคม ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542



ทั้งนี้โรงเรียนมือถือ (Mobile School) ถูกพัฒนาให้เป็นการศึกษาทางเลือก ที่สนับสนุนกลุ่มผู้รับประโยชน์ให้สามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจ ทุกที่ ทุกเวลา พร้อมทั้งเก็บตัวชี้วัดแบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) และสร้างรูปแบบการเรียนรู้ที่เอื้อให้กลุ่มที่หลุดออกจากระบบการศึกษา มีหนทางกลับเข้าสู่พื้นที่เรียนรู้อีกครั้ง กระทั่งมีวุฒิการศึกษาไว้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ

อ้างอิง: <https://flexiblelearning.eef.or.th/mobile-school/>

ศูนย์การเรียนรู้

การพัฒนา รูปแบบการศึกษาที่ยืดหยุ่นตอบสนองต่อผู้เรียนและบริบทพื้นที่ กศศ. ได้ขยายผลการดำเนินงานผ่านการส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ ตามมาตรา 12 แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เปิดโอกาสให้ศูนย์การเรียนรู้ที่จัดตั้งโดยบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน และองค์กรวิชาชีพ มีสิทธิ์จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่เด็กและเยาวชน เพื่อยกระดับการดำเนินงาน และเตรียมความพร้อมในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นตอบสนองต่อผู้เรียนและบริบทพื้นที่

“ศูนย์การเรียนรู้” เป็นสถานที่เรียนที่องค์กรชุมชนหรือองค์กรเอกชนจัดตั้งขึ้นเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยไม่แสวงหาผลกำไร เป็นทางเลือกหนึ่งของการจัดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม บนแนวคิดที่ว่าจัดการเรียนรู้บนฐานวิถีชีวิตชุมชน หรือการนำชีวิต

เป็นตัวตั้ง ซึ่งไม่เพียงแต่พัฒนาผู้เรียน ผู้จัดการศึกษา หรือสมาชิกในชุมชนเท่านั้น แต่ได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยเฉพาะคุณภาพของจิตใจ อันเป็นเป็นรากฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างแท้จริง การศึกษาที่ตอบโจทย์ชีวิตควรอยู่บนฐานการเคารพความแตกต่าง หลากหลาย การสร้างคุณค่าและความหมาย การสร้างพลเมืองที่ตอบโจทย์ชีวิตชุมชนและสังคม และการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพอันนำไปสู่สังคมที่เข้มแข็ง

อ้างอิง: รายงานประจำปี 2566 กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) <https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2023/06/EEF-AnnualReport-2566.pdf>



ความร่วมมือกับกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ขยายผลการจัดการเรียนรู้ที่ยึดหยุ่นให้กับเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในปี 2566 มีเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมจำนวน 1,958 คน ในพื้นที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจำนวน 20 แห่ง ทุกภูมิภาคทั่วประเทศโดยใช้ “ศูนย์การเรียนรู้ตามมาตรา 12 แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542” เป็นทางเลือกทางการศึกษาพร้อมทั้งสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่ควบคุมเป็นพื้นที่เรียนรู้ เปลี่ยนผู้คุมเป็นครูนักจัดการเรียนรู้ ตลอดจนพัฒนาไกลโอบอ้อมคุ้มครองระดับตำบลเพื่อดูแลเยาวชน หลังได้รับการปล่อยตัว

อ้างอิง: รายงานประจำปี 2566 กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) <https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2023/06/EEF-AnnualReport-2566.pdf>



กุนพัฒนาการเรียนรู้อำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษา

การค้นหารูปแบบและสร้างกระบวนการทางสังคมขึ้นใหม่ เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษา ให้ได้ค้นพบศักยภาพตนเอง พึ่งพาตนเองได้ และยกระดับการทำงานเชิงระบบ โดยทำงานร่วมกันในลักษณะภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ระหว่างภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และภาคเอกชน เน้นการใช้หน่วยจัดการเรียนรู้เป็นจุดคานงัดสำคัญในการสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยเพิ่มขีดความสามารถของหน่วยจัดการเรียนรู้ให้มีศักยภาพในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมาย และพัฒนาทักษะที่สำคัญในการดำรงชีวิต เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการเรียนรู้และมีการพัฒนาตนเอง นำไปสู่การดำรงชีวิตอิสระตามความต้องการ สามารถพึ่งตนเองและจัดการตนเองได้ ตลอดจนเลื่อนสถานะทางความคิดและความรู้ไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในระยะยาว



การพัฒนากลไกการส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่เยาวชนนอกระบบการศึกษาเข้าถึงการเรียนรู้ตามความต้องการอย่างเต็มศักยภาพผ่านหลากหลายรูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้ก่อให้เกิดนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างขีดความสามารถของเยาวชนนอกระบบการศึกษา ให้สามารถพึ่งพาตนเองและพัฒนาคุณภาพชีวิตของครัวเรือน

1. การพัฒนาการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ตามมาตรา 12 แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อเป็นทางเลือกการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน
2. การพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางพัฒนาศักยภาพกลุ่มพ่อแม่ผู้รู้ ณ ผสมผสานทั้งมิติสุขภาพ มิติสังคม มิติการศึกษาและการเรียนรู้
3. การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) ของหน่วยจัดการเรียนรู้ระดับตำบลหรือชุมชนร่วมกับกรมส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อสร้างพื้นที่แห่งโอกาสสำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษา
4. การสร้างพื้นที่ทำงานร่วมกับครอบครัวและสร้างกลไกโอบอุ้มคุ้มครองภายในชุมชน เพื่อดูแลช่วยเหลือเยาวชนนอกระบบการศึกษาในชุมชน

อ้างอิง: ประกาศทุน <https://www.eef.or.th/notice/66351/>

อ้างอิง: รายงานประจำปี 2566 กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) <https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2023/06/EEF-AnnualReport-2566.pdf>

ทุนส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

เป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่จะสามารถเข้าไปช่วยพัฒนาทักษะพื้นฐานชีวิตของผู้คนในชุมชน โดยเน้นการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนและผู้ร่วมเรียนรู้เชื่อมโยงทุนสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่นำไปสู่รูปแบบการจัดการเรียนรู้การสนับสนุนให้เกิดการค้นคว้าและสร้างนวัตกรรม เพื่อชั้นนำสังคมในการยกระดับการเรียนรู้ของกลุ่มเยาวชนนอกระบบการศึกษาและแรงงานนอกระบบ เน้นการแสวงหาหน่วยจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ เพื่อร่วมค้นคว้าและสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาการศึกษาที่ยืดหยุ่น และมีทางเลือกที่หลากหลายสำหรับกลุ่มเยาวชนนอกระบบการศึกษาและแรงงานนอกระบบ โดยมีการดำเนินงานมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าประสงค์ของ กสศ. 2 ด้าน คือ

การศึกษาทางเลือก (Alternative Education) สำหรับเยาวชนและแรงงานนอกระบบ โดยพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกที่สามารถรองรับเยาวชนและแรงงานนอกระบบ สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาทักษะที่สำคัญในการดำรงชีวิต ทั้งทักษะอาชีพและทักษะชีวิต เพื่อการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เชื่อมโยงกับมิติของครอบครัว ชุมชน และบริบทเชิงพื้นที่

การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (Systems Change) ที่สนับสนุนให้เกิดระบบนิเวศเพื่อสร้างการเรียนรู้และการศึกษาที่มีคุณภาพและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยทุกภาคส่วนในชุมชน ร่วมกันสร้างพื้นที่ใหม่สำหรับการศึกษาทางเลือกและอาชีพ โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและกลไกที่สัมพันธ์กับเยาวชนนอกระบบการศึกษาและแรงงานนอกระบบ ที่เอื้อให้เกิดการโอบอุ้มคุ้มครอง ดูแล สร้างการเรียนรู้ และจัดการกับปัญหาที่มีความเฉพาะเจาะจงของกลุ่มเป้าหมาย ทำให้เกิดรูปแบบการทำงานกับภาคียุทธศาสตร์ที่เห็นความสัมพันธ์ในเชิงระบบ





ทั้งนี้ กสศ. พัฒนากลไกการจัดการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายหน่วยจัดการเรียนรู้ เช่น สถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชน ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน ศูนย์การเรียนรู้ ธุรกิจเพื่อสังคม องค์กรสาธารณประโยชน์ และกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) มุ่งพัฒนาขีดความสามารถในการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้ให้แก่เยาวชนนอกระบบการศึกษาและแรงงานนอกระบบหลายกลุ่ม เช่น เยาวชนที่ออกจากระบบการศึกษา คนพิการ พ่อแม่วัยรุ่น ผู้ว่างงาน ผู้สูงอายุ ผู้ต้องโทษ และเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งล้วนเป็นผู้ที่มีรายได้ต่ำและเปราะบาง

อีกทั้งได้ยกระดับขีดความสามารถของชุมชน หน่วยจัดการเรียนรู้ และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ในการค้นหาวัดกรรมชุมชนที่สามารถเชื่อมต่อการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ไม่เพียงเสริมสร้างศักยภาพของบุคคล แต่ยังเสริมสร้างความเข้มแข็งของปัจจัยแวดล้อมระดับครอบครัวและชุมชน เพื่อช่วยเกื้อหนุนให้ผู้ร่วมเรียนรู้ มีความพร้อมด้านทักษะเพื่อการมีงานทำตามความถนัด และมีศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิต

อ้างอิง: <https://www.eef.or.th/notice/community-base-0424/>

อ้างอิง: รายงานประจำปี 2566 กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) <https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2023/06/EEF-AnnualReport-2566.pdf>

ตัวแบบกองทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ

กสศ. ร่วมกับ มูลนิธิเอสซีจี ดำเนิน “โครงการพัฒนาตัวแบบกองทุนเพื่อพัฒนาอาชีพที่เชื่อมโยงกับโอกาสทางการศึกษาของเยาวชน และแรงงานนอกระบบ” ภายใต้โครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเยาวชนและแรงงานนอกระบบ เพื่อผสานความร่วมมือในการขยายพื้นที่การทำงานของโครงการฯ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อสร้างการเรียนรู้และการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้และความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ มีหน่วยจัดการเรียนรู้เข้าร่วมโครงการนำร่องทั้งหมด 3 หน่วย ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนพอใจในวิถีพอเพียง จังหวัดกาญจนบุรี, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอเสื่อบ้านโพธิ์ทอง (ก.กก บึงกาฬ) จังหวัดบึงกาฬ ชมรมเพื่อนผู้พิการตำบลแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง โดยมีเป้าหมายเพื่อร่วมกันสร้างตัวแบบกองทุนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาอาชีพ ภายใต้แนวคิดการใช้ “อาชีพ” และ “กองทุน” เป็น “เครื่องมือช่วยให้คนเกิดการเรียนรู้” โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ผ่านการพัฒนางานบนความต้องการของคนในชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มคนด้อยโอกาส



เป็นการดำเนินงานร่วมกันในลักษณะการบริหารเครือข่ายความร่วมมือ เน้นการเข้าไปสร้างการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม และส่งเสริมการลงมือปฏิบัติโดยคนในพื้นที่ (Community Based) พัฒนาต่อยอดจากทุนเดิมที่สร้างไว้ในชุมชน ผ่านการหนุนเสริมกลไกการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับชุมชน มุ่งเน้นให้ผู้ด้อยโอกาสที่เป็นเยาวชนและแรงงานนอกระบบ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ สร้างความเป็นเจ้าของ และร่วมเป็นคณะทำงานในการขับเคลื่อนกองทุน และยังเกิดนวัตกรรมทางการเงินช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (Innovative Finance) ที่นำไปสู่การมีอาชีพและโอกาสทางเลือกที่เพิ่มมากขึ้น และยังเกิดผลลัพธ์คืนสู่สังคม (Social Return) จากความร่วมมือที่เกิดขึ้น

อ้างอิง: <https://www.eef.or.th/news-240223/>

โครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง

ประเภททุน 1 ปี หลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล และหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยทันตแพทย์

หลักสูตรระยะสั้น เรียนจบเร็ว และหลุดพ้นจากกับดักความยากจนได้เร็ว

โครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง ประเภททุน 1 ปี หลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาลและประกาศนียบัตรผู้ช่วยทันตแพทย์ ดำเนินการมาตั้งแต่ ปี 2563 ที่ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปวช. หรือเทียบเท่า ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และด้อยโอกาส ได้รับการศึกษาต่อสายอาชีพชั้นสูง พร้อมทั้งได้รับการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีความรู้ ความสามารถ มีความพร้อมในการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ให้ตนเองและครอบครัว

กสศ. ได้ส่งมอบทุนการศึกษา เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ให้ได้ศึกษาต่อในสถานศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล และประกาศนียบัตรผู้ช่วยทันตแพทย์ ซึ่งสถานศึกษาเป็นกลไกหลักในการร่วมผลิตผู้ช่วยพยาบาล ผู้ช่วยทันตแพทย์ โดยมีระบบการดูแลนักศึกษาทุนตามกรอบคุณภาพ 3 ด้านของ กสศ. ได้แก่ 1) การพัฒนาระบบดูแลความเป็นอยู่และสวัสดิภาพของผู้รับทุน 2) การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนให้มีคุณภาพสูง 3) การส่งเสริมโอกาสการมีงานทำของผู้ที่จะจบการศึกษา ทำให้สามารถผลิตผู้ช่วยพยาบาล ผู้ช่วยทันตแพทย์ ที่มีศักยภาพสูง มีความพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ที่ผ่านมาสามารถผลิตผู้ช่วยพยาบาล ผู้ช่วยทันตแพทย์ จำนวนทุนสะสม 6 รุ่น จำนวนประมาณ 1,444 คน มีงานทำในสถานพยาบาล เช่น โรงพยาบาลรัฐ โรงพยาบาลเอกชน ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ โรงพยาบาลทันตกรรม คลินิกทันตกรรมเอกชน และเฝ้าไข้ผู้ป่วยตามบ้าน





ผู้ช่วยพยาบาล ผู้ช่วยทันตแพทย์ มีความสำคัญอย่างไร

ผู้ช่วยพยาบาล เป็นบุคลากรทางการพยาบาลที่มีความสำคัญต่อการบริการพยาบาล แต่ในปัจจุบันยังขาดแคลนอย่างมาก ขาดแคลนผู้ให้การดูแลช่วยเหลือผู้รับบริการขั้นพื้นฐาน ด้านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของผู้รับบริการที่มีภาวะการเจ็บป่วยไม่รุนแรง ไม่เป็นอันตราย หรือไม่มีปัญหาสุขภาพที่ซับซ้อน รวมทั้งการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวที่บ้าน ในการปฏิบัติการดูแล และช่วยเหลือ ผู้ช่วยพยาบาลจึงเป็นอาชีพที่ตลาดแรงงานต้องการเป็นอย่างมาก

ผู้ช่วยทันตแพทย์ เป็นบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความสำคัญ คอยให้ความช่วยเหลือทันตแพทย์ระหว่างการรักษาฟันให้คนไข้ ซึ่งต้องใช้ความสามารถเฉพาะ และเป็นตำแหน่งที่ขาดแคลนของสายงานด้านทันตกรรม เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันมีจำนวนทันตแพทย์คลินิกทันตกรรมเปิดให้บริการเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ผู้ช่วยทันตแพทย์เป็นที่ต้องการ

หลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล และประกาศนียบัตรผู้ช่วยทันตแพทย์ จึงถือเป็นหลักสูตรระยะสั้นที่ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงานด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพของประเทศไทยแล้ว ยังทำให้นักศึกษาที่จบการศึกษาที่จบการศึกษามิงานทำทันที สามารถสร้างรายได้ให้ตนเอง และครอบครัวให้หลุดพ้นจากกับดักความยากจนได้โดยเร็ว

นวัตกรรมความร่วมมือ การจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น

โครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงสำหรับ ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ

โครงการ Café Amazon for Chance

บริษัท สานพลัง วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด หนึ่งในตัวแทนจากสถานประกอบการภาคเอกชน ได้ร่วมมือกับสถาบันอาชีวศึกษา จัดการศึกษาระบบ “ทวิภาคี” ใน “โครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ” โดยมี กสศ. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดำเนินโครงการร่วมกัน เพื่อส่งเสริมเยาวชนที่มีความต้องการพิเศษที่มีศักยภาพ แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส ให้ได้ศึกษาต่อในระดับ ปวส. โดยมุ่งขยายโอกาสการมีงานทำผ่านการ “สร้างความร่วมมือ” ระหว่างสถาบันการศึกษาสายอาชีพ และภาคธุรกิจเอกชน ในฐานะ Social Partners เพื่อเพิ่มโอกาสให้นักศึกษาทุนฯ ได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์จริง และเป็นบันไดต่อยอดสู่การมีงานทำหลังจบการศึกษา

นอกจากนี้ การจัดการศึกษาแบบทวิภาคี ยังจุดประกายให้ Amazon คิดต่อยอดเรื่องการสนับสนุนการศึกษาเพื่อความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพ โดยพนักงานที่ทำงานเป็นระยะเวลาหนึ่ง สามารถนำประสบการณ์ไปเทียบวุฒิการศึกษา และนำประกาศนียบัตรไปใช้ศึกษาต่อ หรือใช้เพื่อปรับตำแหน่งงานตามคุณวุฒิต่อไป

นับเป็นหนึ่งแนวทางการ “สร้างพื้นที่โอกาสสำหรับทุกคน” หากทุกภาคส่วนในสังคมปรับตัวเข้าหากัน ก็จะพบหนทางที่เป็นไปได้ของการ “อยู่ร่วมกัน” โดยไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลังอีกต่อไป

อ้างอิง: <https://www.eef.or.th/article-230124/>

Learning Coin เปลี่ยนการอ่านเป็นทุนการศึกษา

โครงการ Learning Coin เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (Learning Coin for Equitable Education)

กสศ. ร่วมกับสำนักงานยูเนสโก (UNESCO) กรุงเทพฯ ได้ดำเนินโครงการ Learning Coin เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (Learning Coin for Equitable Education) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กด้อยโอกาส ได้แก่ เด็กที่มีความเสี่ยงสูงจะออกจากระบบการศึกษา เด็กที่ยุ่่นอระบบการศึกษา เด็กด้อยโอกาส ที่พิการ และเด็กในชุมชนแออัด

นวัตกรรมและแนวทางที่นำมาใช้ในโครงการ Learning Coin เพื่อเพิ่มการอ่านหนังสือของเด็กกลุ่มเป้าหมาย สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1) เน้นการเรียนรู้ด้วยสื่อออนไลน์ โดยเด็กกลุ่มเป้าหมายภายใต้โครงการจะได้รับแท็บเล็ต พร้อมแอปพลิเคชัน “Learn Big” ซึ่งในแอปพลิเคชันจะมีหนังสือและสื่อการเรียนรู้มากกว่า 1,000 รายการ รวมทั้งมีระบบบันทึกและติดตามพัฒนาการด้านทักษะการรู้หนังสือของเด็ก

2) กำหนดแนวทางการทำงานของครูดูแลเด็ก ซึ่งครูถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ในฐานะให้คำแนะนำหนังสืออ่านที่เหมาะสม ติดตาม ตรวจสอบแบบสอบถามภายหลังการอ่าน ตลอดจนการกระตุ้นให้นักเรียนอ่านหนังสืออย่างต่อเนื่อง หรือจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการอ่านสำหรับกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือ



3) การให้ทุนการศึกษาเพื่อสร้างแรงจูงใจเพิ่มเติมในการอ่านหนังสือให้แก่เด็กและผู้ปกครอง หากเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการสามารถเรียนรู้โดยมีผลสัมฤทธิ์ตามที่โครงการกำหนดจะได้รับทุนการศึกษาสนับสนุน โดยเด็กในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ยะลา และนครนายก จะได้รับทุนการศึกษาละ 800 บาทต่อเดือน ส่วนเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จะได้รับทุนการศึกษาละ 1,200 บาทต่อเดือน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 10 ของรายได้เฉลี่ยของครอบครัวในชุมชนเหล่านี้ นอกจากนี้ สามารถได้รับโบนัสมากขึ้นหากมีจำนวนสถิติการอ่านหนังสือมากกว่าเดือนที่ผ่านมา

นอกจากนี้ กสศ. ยังได้ร่วมกับคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการศึกษาพฤติกรรมและแนวทางการสร้างแรงจูงใจในการอ่านหนังสือ เพื่อช่วยสร้างความเข้าใจและรับรู้ในสังคมถึงผลที่เกิดจากการให้แรงจูงใจผ่านเด็กและผู้ปกครองด้วยเงื่อนไขที่แตกต่างกัน เพื่อนำไปสู่การออกแบบและพัฒนารูปแบบการดำเนินโครงการและการให้ทุนการศึกษาเพื่อเป็นแรงจูงใจที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

อ้างอิง: <https://www.eef.or.th/17539-2/>

อ้างอิง: <https://thailand.un.org/th/124793-ยิ่งอ่าน-ยิ่งได้เงิน-การศึกษาและการลดปัญหาความยากจนในประเทศไทย>

อ้างอิง: สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (วสศ.) กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

โครงการทักษะอาชีพการเป็นผู้ประกอบการ

โมเดลนำร่องการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ชีวิต **หลักสูตรทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ** ของ KFC ที่ร่วมพัฒนากับ กสศ. และมูลนิธิปัญญากลับ ซึ่งหลังจากพัฒนาเสร็จสมบูรณ์และได้รับการอนุมัติหลักสูตรจากเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จึงได้นำไปทดลองใช้กับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ให้ได้เรียนรู้ผ่านโครงการ “KFC Bucket Search” ร่วมสร้างการศึกษาที่ยืดหยุ่น

โดยมีจุดเน้นในการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อย่างเต็มตามศักยภาพก่อนกลับคืนสู่สังคม กระตุ้นให้เยาวชนเข้าใจความต้องการของตนเอง และวางแผนชีวิตด้วยการเลือกรูปแบบการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการ เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเอง และเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนสังคมในอนาคต จากนั้นจะได้รับการสนับสนุนทั้งด้านองค์ความรู้ ทักษะการดำรงชีวิต และเงินทุนตั้งต้น เพื่อเติมเต็มทักษะและศักยภาพตามที่ตั้งใจไว้ โดยไม่กระทบกับการดำเนินชีวิตและการทำงานในแต่ละวัน ด้วยแนวทาง Work and Study ที่แบ่งเวลาอย่างเหมาะสม

อ้างอิง: https://www.eef.or.th/article-130624-2/?fbclid=IwY2xjawEZf9lleHRuA2FlbQlxMAABHUgnKleTaBx2GjPzDxFmAt0As44sTh76U83tg921Ezzkrz3L4s7ZmTVrmA_aem_SsF4ts2Avxu7z7RcPr9AA

อ้างอิง: รายงานประจำปี 2566 กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) <https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2023/06/EEF-AnnualReport-2566.pdf>

โครงการพัฒนาความร่วมมือระดับท้องถิ่น เพื่อพัฒนาระบบดูแลเยาวชนนอกระบบการศึกษา ร่วมกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

นำร่องในพื้นที่ต้นแบบ ได้แก่ เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ เทศบาลตำบลลำปางหลวง จังหวัดลำปาง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองสนธิ จังหวัดสุรินทร์ และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สวด จังหวัดแม่ฮ่องสอน เทศบาลเมืองปากพูน และเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งกลไกการทำงาน มีความหลากหลายตามบริบทและขนาดท้องถิ่น

อ้างอิง: รายงานประจำปี 2566 กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) <https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2023/06/EEF-AnnualReport-2566.pdf>

โครงการพัฒนาบุคลากรอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือเด็กปฐมวัยและเด็กนอกระบบการศึกษาให้สามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา (อาสาสมัคร 3 พลัง) จังหวัดราชบุรี

นวัตกรรมหลักสูตรอาสาสมัคร 3 พลัง เพื่อเป็น Case Manager (ผู้จัดการรายกรณี) ในพื้นที่ที่มีความรู้ด้านสุขภาพ การคุ้มครองสวัสดิภาพ สวัสดิการ และการศึกษา เป็นทั้งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) และอาสาสมัครการศึกษา ในคน ๆ เดียวกัน โดยมีการประชุมความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมุ่งหวังให้หลักสูตรดังกล่าวได้รับการขยายผลเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับ อสม. อพม. ทั่วประเทศ อันจะเป็นพลังสำคัญที่หนุนเสริมการประกาศนโยบาย Thailand Zero Dropout ของรัฐบาลเมื่อช่วงเดือนมกราคม 2567 ที่ผ่านมา

- เกิดกลไกอาสาสมัครการศึกษาที่มีศักยภาพในการช่วยเหลือเด็กเปราะบางใน 3 มิติ ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านสวัสดิการสังคม และด้านสาธารณสุข (อาสาสมัคร 3 พลัง) จำนวนทั้งสิ้น 170 คน จาก 10 อำเภอในจังหวัดราชบุรี
- เกิดการบูรณาการเครือข่ายการทำงานเพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (ทีมสหวิชาชีพ) จังหวัดราชบุรี ที่มาจากหน่วยงานภาครัฐที่ดูแลงานด้านการศึกษา สวัสดิการสังคม และสาธารณสุข ร่วมพิจารณาเคสเด็กที่ได้จากการค้นหาของอาสาสมัคร 3 พลัง และรับเคสไปดูแลช่วยเหลือต่อตามบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของเด็กและเยาวชน

- เกิดหลักสูตรพัฒนาไกลอาสาสมัคร เพื่อช่วยเหลือเด็กปฐมวัยและนอกระบบการศึกษาให้สามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา ดูแลและช่วยเหลือด้านสุขภาพและสังคม ปัญหาทางการศึกษา และได้รับการช่วยเหลือให้สามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา จำนวน 110 คน

การขยายผลงานอาสาสมัคร 3 พลัง โครงการอาสาสมัคร 3 พลัง สามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนาไกลผู้จัดการรายกรณี (Case Manager) ที่จะช่วยเป็นโซ่คล้องกลางระหว่างเด็กเยาวชนนอกระบบการศึกษา กับหน่วยงานรัฐและเอกชนที่มีทรัพยากรที่สามารถดูแลช่วยเหลือเด็กเยาวชนนอกระบบการศึกษาได้ โดยในปี 2567 สามารถนำไปขยายการทำงานพัฒนาไกลผู้จัดการรายกรณี (Case Manager) กับโครงการ Thailand Zero Dropout อังอิง: สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (วสศ.) กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)



ติดตามข่าวสารและเรื่องราว เส้นทางการเรียนรู้ที่ยึดหยุ่นกับ กสศ.



เว็บไซต์ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)
www.EEF.or.th



Facebook: ทุนส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน
<https://www.facebook.com/community.base.eef>



เว็บไซต์ community.eef.or.th
<https://community.eef.or.th>



Youtube: ทุนส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน
<https://www.youtube.com/@communitybaseeef>



เว็บไซต์ทุนสร้างโอกาส
<https://inno.eef.or.th>



ดาวน์โหลดเอกสาร

ห้อง F

การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น

